

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРОПИВНИЦЬКИЙ БУДІВЕЛЬНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора КБФК
08.06.2022р. № 79

ІНСТРУКЦІЯ

З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ № 1-БЖД

**ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ
ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ**

1.Перелік питань вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти

- 1.1.Загальні відомості про заклад освіти, його структуру (кабінети, лабораторії, майстерні, спортзали тощо). Види та джерела небезпеки у навчальних приміщеннях, на спортивних майданчиках, навчально-дослідних ділянках тощо.
- 1.2. Загальні правила поведінки під час освітнього процесу. Обставини та причини найбільш характерних нещасних випадків, що сталися в закладах освіти.
- 1.3.Вимоги пожежної безпеки в закладі освіти. Ознайомлення з Правилами пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України.
- 1.4. Радіаційна безпека, дії у разі надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.
- 1.5. Цивільний захист, техногенна безпека природного і техногенного характеру.
- 1.6. Безпека дорожнього руху. Поведінка на вулиці, ознайомлення з правилами дорожнього руху.
- 1.7. Побутовий травматизм, попередження та дії у разі нещасних випадків у побуті.
- 1.8.Домедична допомога у разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо.

1.1 Загальні відомості про навчальний заклад, його структуру (кабінети, лабораторії, майстерні, спортзали тощо). Види та джерела небезпеки в навчальних приміщеннях, на спортивних майданчиках, навчальних майстернях тощо.

Будівельний коледж розташований в місті Кропивницький за адресою: пл. Дружби народів, 2 та пл. Дружби народів, 4 (гуртожиток).

У навчальному закладі для здобувачів освіти встановлений п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями.

Час початку і закінчення занять встановлюється у відповідності з навчальним розкладом і затверджується директором. Початок навчально-виховного процесу починається о 8 год. 30 хв. Усі у повинні приходити за 10 хвилин до початку навчально-виховного процесу.

Обов'язковим у роботі з охорони праці ,безпеки життєдіяльності є навчання та інструктування про безпечні методи праці та навчання . Перед початком навчальних занять один раз на рік, а також при зарахуванні або оформленні до закладу освіти здобувача освіти

проводиться вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності та фіксується у журналі. Здобувачі освіти, які інструктуються, розписуються в журналі, починаючи з I-го курсу. Виконання вимог правил з безпеки здобувачами освіти є обов'язковим у роботі, спрямованій на організацію безпечних та здорових умов праці, під час проведення занять у навчальних кабінетах, кабінетах підвищеного ризику — майстерні, спортивна зала, кабінетах: хімії, фізики, інформатики. Усі кабінети підвищеного ризику, спортивний майданчик, навчальні майстерні є об'єктами небезпеки, тому необхідно дотримуватися Правил безпеки під час роботи та бути одягненим у відповідний одяг.

У кабінетах фізики та хімії забороняється працювати із реактивами, електричними та іншими нагрівальними приладами без догляду викладача. Забороняється використовувати електроприлади із пошкодженою ізоляцією, зберігати біля них легкозаймисті рідини, обгортати папером або тканиною електричні лампи, заклеювати ділянки електропроводки легкозаймистою тканиною, папером; працювати на несправному обладнанні. Під час практичних та лабораторних занять у кабінетах підвищеного ризику виконувати лише ту роботу, з якої пройдено інструктаж, чітко дотримуючись вимог інструкції з безпеки. У хімічній лабораторії при виявленні запаху газу повідомити викладача.

Відповідно до графіка територіальних медичних об'єднань у навчальному закладі проводяться щорічні поглиблені огляди здобувачів освіти.

Для підлітків віком 16—17 років встановлені такі граничні норми переміщення та підіймання вручну важких речей: для юнаків — 12,6 кг; для дівчат — 6,3 кг.

1.2. Загальні правила поведінки під час навчально-виховного процесу. Обставини та причини найбільш характерних нещасних випадків, що сталися в навчальних закладах.

Безпека життєдіяльності здобувачів освіти в закладі ґрунтується на свідомому і сумлінному виконанні правил. Основні види життєдіяльності в навчальному закладі — це праця, навчання, гра, творчість. Під час знаходження в навчальному закладі потрібно усвідомлювати наслідки своїх дій, щоб не створити небезпечну ситуацію, виробивши відчуття особистої безпеки та безпеки оточуючих; розуміти те, що безпека, перш за все, залежить від кожної людини, її ставлення до навколишнього середовища та інших людей. У процесі навчання здобувачі освіти оволодівають різними виробничими професіями, їх залучають до суспільно корисної, продуктивної праці.

Усі здобувачі освіти при зарахуванні до навчального закладу і в процесі здобуття освіти проходять інструктаж (навчання) з питань безпеки життєдіяльності, надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правильних дій при виникненні надзвичайної ситуації, правил дорожнього руху.

Здобувачі освіти навчального закладу зобов'язані:

- виконувати вимоги з безпеки життєдіяльності, передбачені відповідними правилами та інструкціями, дотримуватися дисципліни, навчатися сумлінно;
- берегти обладнання, інвентар, матеріали, навчальні посібники тощо, бережливо ставитися до майна ;
- сумлінно дотримуватись правил особистої гігієни і санітарних норм на місці праці;
- виконувати лише ту роботу, яку доручив викладач;
- не входити до навчального кабінету без дозволу викладача;
- не підходити до відкритих вікон, починаючи з II поверху;
- не бігати в аудиторіях, коридорах навчального закладу під час навчально-виховного процесу;
- не підходити близько до внутрішніх балконів та не перехилитися через них, не спускатися перилами сходів;
- не допускати грубощів, образ, застосування протиправних дій у вирішенні конфліктних ситуацій до оточуючих;
- не приносити небезпечні предмети (різучі, колючі, вибухові, вогнебезпечні предмети, газові балончики, петарди та інше);
- не палити;
- під час проведення уроків не покидати навчальний кабінет;
- не виносити матеріальні цінності;

- співпрацювати з адміністрацією навчального закладу щодо створення безпечних умов для навчання (повідомляти про всі недоліки, які можуть призвести до небезпеки життєдіяльності під час навчально-виховного процесу).

Як приймати відповідальні рішення?

Завжди намагатися діяти під час навчально-виховного процесу так, щоб це не викликало неприємних почуттів у вас та інших людей:

- перш ніж щось зробити чи сказати, оцінити наслідки своєї поведінки за допомогою почуттів;
- для цього уявити, як розвиватимуться події і які виникнуть почуття у вас і оточуючих (працівників, адміністрації навчального закладу);
- якщо ці почуття неприємні, такий варіант поведінки неприйнятний, виберіть інший;
- якщо ці почуття приємні, цей варіант прийнятний.

Обставинами та причинами найбільш характерних нещасних випадків, що сталися в навчальних закладах за останні роки є:

- травмування внаслідок протиправних дій інших осіб (бійки між студентами під час перерв у коридорах, на вулиці);
- невиконання вихованцями правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в спортивному залі та на майданчику;
- невиконання вимог інструкцій з безпеки життєдіяльності (біг по коридорах під час перерв, пустоці під час прийому їжі в їдальні).

Виконання вимог інструкцій, нормативних актів з безпеки життєдіяльності, правил безпечної роботи під час навчально-виховного процесу, співпраця з адміністрацією навчального закладу щодо створення безпечних умов для навчання є запорукою безпеки вас і оточуючих.

1.3. Вимоги пожежної безпеки в навчальному закладі Знайомство з Правилами пожежної безпеки для закладів, установ організацій і підприємств системи освіти України. Правила поведінки під час пожежі в навчальному закладі.

Інструкція визначає організаційні і технічні заходи з пожежної профілактики з метою недопущення розповсюдження пожежі на випадок її виникнення. Кожен здобувач освіти навчального закладу зобов'язаний знати і точно виконувати правила пожежної безпеки, а при виникненні пожежі, заспокоївшись, виконувати вимоги інструкції та вказівки дорослих щодо виходу у небезпечне місце від вогню. У приміщеннях та на території закладу освіти забороняється палити і розкидати запалені сірники, застосовувати в приміщеннях відкритий вогонь (паяльні лампи, факели тощо). На території навчального закладу не дозволяється розкладання вогнищ, спалювання сміття, відходів, пакувальних матеріалів.

Постійно утримувати робоче місце в чистоті. Використовувати пожежні рукавиці, пожежний інвентар та інструменти тільки за призначенням. Не використовувати у приміщеннях електрокип'ятильники, чайники та інше (окрім місць, спеціально відведених і обладнаних для цього), не залишати без нагляду ввімкнені в електромережу кондиціонери, комп'ютери, радіоприймачі тощо.

Під час експлуатації електроустановок не дозволяється:

- використовувати кабелі і проводи із пошкодженою ізоляцією або такою ізоляцією, що втратила захисні властивості;
- залишати під напругою електричні проводи і кабелі з неізольованими кінцями;
- переносити ввімкнені прилади та ремонтувати обладнання, яке знаходиться під напругою;
- залишати без догляду ввімкнені в електромережу нагрівальні прилади, обладнання;
- користуватися пошкодженими (несправними) розетками;
- зав'язувати і скручувати електропроводи;
- застосовувати саморобні подовжувачі, які не відповідають вимогам ПУЕ щодо переносних (пересувних) електропроводів.

Забороняється самостійно усувати несправності електромережі і електрообладнання.

Черговим здобувачам освіти після закінчення навчально-виховного процесу зачинити вікна, відключити освітлення, електроживлення приладів та обладнання (за винятком

чергового освітлення та електрообладнання, яке за вимогами технології повинно працювати цілодобово).

Оглянути приміщення, переконатися у відсутності порушень, що можуть призвести до пожежі, і тільки після цього замкнути двері. У разі виявлення порушень доповісти черговому викладачу, класному керівнику, коменданту навчальних корпусів або завідувачу відділенням.

Кожен здобувач освіти, який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, підвищення температури в приміщенні тощо), зобов'язаний: негайно повідомити про це за тел. 101 до пожежної частини (при цьому слід чітко назвати адресу об'єкта, місце виникнення пожежі, а також своє прізвище); задіяти систему сповіщення людей про пожежу; почувши сигнал сповіщення про пожежу, розпочати евакуацію під керівництвом дорослих з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації. Забороняється використовувати пожежний інвентар та обладнання для потреб, не пов'язаних із пожежогасінням.

Правила поведінки під час пожежі в навчальному закладі у випадку, коли поруч нема дорослої людини:

1. Пожежа у твоїй аудиторії, приміщенні навчального закладу, в якому ти знаходишся:

- якщо можеш вийти з аудиторії через двері, рятуйся сам і допоможи іншим людям;
- якщо вихід перекрито вогнем, але ти знаходишся не вище другого поверху або поряд є дерево чи пожежна драбина, вибирайся через вікно;
- під час пожежі не можна ховатися в глухі кути, під парти, шафи, у коморі тощо;
- захищай органи дихання і закрив щілини під дверима (краще вологими ганчірками);
- подавай сигнали рятувальникам.

2. Пожежа в коридорі навчального закладу:

- перш ніж визирнути в коридор, торкнися тильною стороною долоні ручки вхідних дверей. Якщо вона гаряча, не відчиняй, там пожежа;
- якщо ручка дверей холодна, визирни в коридор. Якщо там вогонь або багато диму, зачини двері;
- якщо диму небагато, але він йде знизу, це означає, що пожежа на нижніх поверхах. Не спускайся вниз, зайді в аудиторію, зачини двері, чекай на допомогу рятувальників;
- якщо неможливо залишити приміщення і в тебе є мобільний зв'язок, зателефонуй за номером 101, щоб повідомити про себе. Зачинися у приміщенні з виходом до вікна;
- якщо пожежа сталася вище поверхом, попередньо захистивши органи дихання, спускайся вниз сходами.

1.4. Радіаційна безпека, дії у разі надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Можливі надзвичайні ситуації та висновки з оцінки обстановки, яка може скластися в разі їх виникнення.

У місцевості навчального закладу з обліком фізико-географічних особливостей, аналізом довготривалих спостережень за епідеміологічною, метеорологічною обстановкою, наявністю потенціально небезпечних для населення підприємств та споруд різного характеру поблизу навчального закладу можливі виникнення таких надзвичайних ситуацій:

- радіоактивне забруднення та зараження місцевості в разі аварії на ЧАЕС;
- зараження сильнотоксичними отруйними речовинами при виникненні аварії на залізниці (автотранспорті) при перевезенні СДОР, розташованих у 0,5 км.;
- пожежі на об'єктах народного господарства або в навчальному закладі;
- затоплення при інтенсивному таненні снігу у весняний період та паводковому розливі річок;
- стихійні лиха, що спричиняються явищами природи (снігові бурі, смерчі, урагани та ін.).

Про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій радіоактивного, хімічного, бактеріологічного зараження, катастрофічного затоплення та інших видів небезпеки навчальний заклад отримує сповіщення від місцевого штабу ЦО по радіо, телебаченню, пресу.

При аварії на атомній електричній станції:

. Отримавши повідомлення штабу ЦО про аварію на АЕС, необхідно:

- оповістити працівників і студентів про аварію та можливе забруднення місцевості і поставити завдання із захисту студентів від ураження (відповідальний — начальник штабу цивільної оборони);
- укрити студентів в ЗС, за відсутності ЗС або неможливості їх зайняти укрити в приміщенні та провести додатково його герметизацію (затулити вікна, двері, горища, заклеїти в них щілини (відповідальні — комендант навчальних корпусів, завідувачі кабінетами);
- організувати та провести йодопрофілактику (відповідальна — медсестра);
- прогнозувати радіаційну обстановку за даними місцевого штабу ЦО (відповідальний — начальник штабу цивільної оборони);
- ввести режим радіаційного захисту (відповідальний — керівник закладу освіти);
- провести додатково герметизацію харчових продуктів, питної води (відповідальний — зав. їдальні);
- організувати евакуацію працівників і членів їх сімей згідно з вказівками штабу ЦО (відповідальний — керівник закладу освіти та начальник штабу цивільної оборони).

При аварії на підприємстві з викидом СПОР:

1. Отримавши повідомлення штабу ЦО про аварію на хімічно-небезпечному об'єкті з викидом аміаку (хлору та ін.) та небезпеку хімічного зараження, необхідно:

- негайно оповістити працівників та вивести студентів із зони зараження в безпечне місце (відповідальний — керівник закладу освіти та начальник штабу цивільної оборони);
- укрити студентів у приміщенні в разі неможливості негайно вийти із зони зараження, провести додатково герметизацію приміщення (відповідальні — комендант навчальних корпусів);
- провести додатково герметизацію харчових продуктів, питної води (відповідальний — зав. їдальні);
- евакуювати студентів у безпечне місце після проходження першої хмари забрудненого повітря, якщо евакуація не проведена до її проходження (відповідальні — класні керівники);
- виявити уражених студентів та надати їм медичну допомогу; у разі необхідності направити до лікарні (відповідальна — медсестра);
- доповісти начальнику рай(міськ)УО про стан справ (відповідальний — керівник закладу освіти).

При забрудненні ртуттю, її парами:

- негайно повідомити штаб району (міста) та санепідемстанцію (відповідальний — керівник закладу освіти);
- вивести студентів із забрудненої території та виключити доступ до неї (відповідальний — класні керівники, начальник штабу цивільної оборони);
- зробити механічне вилучення ртуті (зібрати вакуумною відсо-скою) (відповідальна — медсестра);
- організувати демеркурізацію та санітарний контроль за її проведенням — утримання парів ртуті в повороті, приміщення після демеркурізації не більш 0,0003 мг/м³ (відповідальний — начальник штабу цивільної оборони);
- зробити двічі контроль з інтервалом 7 днів за утриманням парів ртуті (відповідальна — медсестра);
- доповісти начальнику рай (міськ) УО про стан (відповідальний — керівник закладу освіти).

При загрозі виникнення затоплення (катастрофічного затоплення):

1. Отримавши повідомлення про загрозу затоплення від штабу ЦО необхідно:

- зібрати працівників, довести до них обстановку та поставити завдання відповідно до розпорядження штабу ЦО;
- видати попереднє розпорядження щодо організації усіх видів забезпечення можливих дій;
- погодити з місцевим штабом ЦО послідовність та порядок евакуації із зони затоплення;

- зосередити на верхніх поверхах м'який інвентар та наочне приладдя;
- відключити електрику, газ, воду;
- евакуювати працівників і членів їх сімей.

При снігових бурях, ураганах, смерчах та інших стихійних лихах:

1. Отримавши повідомлення про загрозу снігових бурях, ураганах, смерчах та інших стихійних лихах від штабу ЦО необхідно:

- зібрати працівників, довести до них обстановку та поставити завдання відповідно до розпорядження місцевого штабу ЦО;
- організувати герметизацію приміщення;
- організувати укріплення окремих елементів будинку;
- підготувати засоби аварійного освітлення;
- створити запас питної води, продуктів харчування;
- під час бурі або інших стихійних лих заборонити вихід із приміщення.

При виникненні надзвичайних ситуацій епідемічного характеру:

1. У разі виникнення і розповсюдження групових та масових інфекційних захворювань необхідно:

- забезпечити виконання заходів та рекомендацій органів охорони здоров'я з профілактики попередження інфекційних захворювань (відповідальні — керівник закладу освіти, медсестра);
- посилити контроль за дотриманням гігієни та протиепідемічного режиму у групах, за станом здоров'я здобувачів освіти з метою активного виявлення захворювань (відповідальна — медсестра);
- у разі захворювання здобувача освіти або працівника негайно ізолювати його та організувати обстеження (відповідальна — медсестра);
- забезпечити захист продуктів харчування та питної води від зараження;
- організувати лабораторну перевірку питної води та продуктів харчування;
- щоденно проводити дезинфікування приміщень, звернути особливу увагу на об'єкти побуту (відповідальна — медсестра);
- посилити контроль за регулярним профілактичним обстеженням працівників їдальні та буфету (зав. їдальні);
- щоденно доповідати начальнику районного управління освіти (ГоловУОН) про захворюваність (відповідальна — медсестра);
- доповісти начальнику рай (міськ) УО про захворюваність у закладі освіти (відповідальний — керівник закладу освіти).

1.5. Цивільний захист, техногенна безпека природного і техногенного характеру.

Директору штабу ЦО України встановлено чотири ступені готовності ЦО: повсякденний, підвищений, воєнна загроза і повний.

Введення ступенів готовності ЦО в залежності від обставин може здійснюватись послідовно або відразу вищій, минаючи проміжні.

При повсякденній готовності ЦО здійснюється і організується поточне і перспективне планування, організується і забезпечується виконання заходів повсякденного режиму роботи.

Отримавши розпорядження від начальника рай (міськ) УО про перевід ЦО у *вищий ступінь готовності*, необхідно:

- зібрати працівників закладу освіти, довести до них обстановку і поставити завдання згідно з отриманим розпорядженням;
- ввести цілодобове чергування працівників закладу освіти;
- уточнити заходи на готовність ЦО — воєнна загроза;
- привести в готовність захисні споруди;
- організувати прискорене введення в експлуатацію захисних споруд, які будуються за планом поточного року;
- отримати протигазу, індивідуальні протихімічні пакети, медичні аптечки на пункті видачі та зосередити їх у коморі;
- провести підготовчі заходи із введення режиму світломаскування;

- провести профілактичні заходи протипожежного захисту;
- доповісти вищому штабу ЦО про виконані заходи.

При готовності ЦО — воєнна загроза:

• довести до працівників обстановку і поставити завдання згідно з отриманим розпорядженням;

- перевести керівний склад закладу освіти на цілодобовий режим роботи;
- уточнити заходи на повну готовність ЦО;
- організувати виготовлення ВМП на 100 відсотків студентів і працівників;
- привести в готовність усі захисні споруди, підвали та інші заглиблені приміщення;
- доповісти вищому штабу ЦО про виконані заходи.

При повній готовності ЦО:

• довести до працівників обстановку і поставити завдання про виконання заходів з переведення в повну готовність ЦО;

- видати студентам і працівникам засоби індивідуального захисту;
- уточнити заходи з евакуації;
- провести заходи із забезпечення світломаскування;
- доповісти вищому штабу ЦО про виконані заходи.

Додатки: 1. Схема (план) поверхів зі схемою евакуації з будинку в разі пожежі.

Правила безпечної поведінки під час землетрусу:

- до значних руйнувань призводять землетруси силою більше 5 балів;
- під час землетрусу намагатися вийти з будинку, перебуваючи на 1—2 поверхах;
- у приміщенні ховатися в проїмах внутрішніх дверей, в арках капітальних стін. Не залишатися в наріжних кімнатах;
- на відкритому місці триматися на безпечній відстані від ліній електропередач, великих будівель, мостів.

Як діяти, опинившись під завалом у зруйнованому будинку:

- покликати на допомогу;
- якщо хтось відгукнувся, повідомити місце перебування і що сталося;
- спокійно чекати, поки розберуть завал;
- якщо ніхто не чує, спробувати вивільнити руки і ноги;
- роздивитись, якими предметами завалений;
- якщо вони не надто важкі, обережно розбирати завал. Намагатися не зачепити те, на чому все тримається;
- якщо не видно, чим завалений, або предмети, які на вас впали, дуже важкі, терпляче кликати на допомогу кілька годин;
- якщо ніхто не чує, все-таки спробувати розібрати завал;
- звільнившись, оглянути себе. Якщо необхідно, надати собі першу допомогу: зупинити кровотечу, зафіксувати зламану кінцівку;
- якщо не зможете вибратися з будинку, намагайтеся сповістити про себе (якщо є можливість, скористайтесь телефоном мобільного зв'язку або пейджером, стукайте по трубах опалення, голосно кличте на допомогу);
- очікуючи допомоги, намагайтеся уникнути переохолодження: постеліть щось на підлогу, ляжте на бік, підклавши під себе руку, коліна підтягніть до грудей.

Як урятуватися під час пожежі у лісі (степу):

- відчувши сильний запах диму або побачивши вогонь, перш за все визначте напрям вітру;
- якщо вітер дме у напрямку пожежі, не лякайтеся, йдіть проти вітру;
- якщо в лісі горить тільки пригрунтовий покрив (листя, хвоя, трава), це означає, що пожежа — низова, її фронт можна швидко перебігти, рухаючись проти вітру і захищаючи органи дихання верхнім одягом;
- якщо в лісі горять дерева або в степу висока трава, це означає, що виникла дуже небезпечна верхова пожежа;
- якщо поблизу є водойма, за змогою пере чекайте у воді, поки пройде фронт вогню, захищайте органи дихання вологим одягом;
- якщо поблизу немає водойми, рухайтесь перпендикулярно до напрямку вітру.

Правила поведінки на підтопленій території:

- якщо повинь застала вдома, вимкніть електрику та газ, перенесіть необхідні речі на верхні поверхи, на горище, взуйте гумові чоботи, одягніть куртку. Візьміть запас води і продуктів харчування;
- якщо немає можливості вибратися з будинку і пройти до пункту евакуації або на підвищене місце, перейдіть на верхній поверх або горище і кличте на допомогу;
- якщо вода застала в лісі або в полі, знайдіть предмет, який допоможе утриматися на воді, вийдіть на підвищене місце або залізьте на дерево і кличте на допомогу.

1.6. Безпека дорожнього руху. Поведінка на вулиці, ознайомлення з правилами дорожнього руху.

В Україні встановлено правосторонній рух транспортних засобів. Порядок початку руху, зміни руху за напрямком, розташування транспортних засобів і пішоходів, вибору швидкості руху та дистанції, обгону та стоянки, проїзду перехресть, пішохідних переходів і залізничних переїздів, зупинок транспортних засобів загального користування, користування зовнішніми світловими приладами, правила пересування пішоходів, проїзд велосипедів, а також питання організації руху та його безпеки регулюються Правилами дорожнього руху, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Учасниками дорожнього руху є особи, які використовують автомобільні дороги, вулиці, залізничні переїзди або інші місця, призначені для пересування людей та перевезення вантажів за допомогою транспортних засобів. До учасників дорожнього руху відносяться водії та пасажирів транспортних засобів, пішоходи, велосипедисти, погоничі тварин. Автомобільна дорога, вулиця являє собою частину території, в тому числі в населеному пункті, призначеному для руху транспортних засобів і пішоходів з усіма розміщеними на ній спорудами. Автомобільні дороги, вулиці поділяються на: загального користування, відомчі та приватні. У місті вулиці та дороги поділяються на магістральні вулиці та дороги, дороги та вулиці місцевого значення.

Здобувачі освіти зобов'язанні:

- вчити на уроках «БЖД» правила дорожнього руху і неухильно дотримуватись їх та інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху;
- створювати безпечні умови для дорожнього руху, не завдавати своїми діями або бездіяльністю шкоди підприємствам, установам, організаціям, навчальному закладу і громадянам;
- виконувати розпорядження органів державного нагляду та контролю щодо дотримання законодавства про дорожній рух.

Пішохід, тобто особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу (до пішоходів належать також особи, які рухаються в інвалідних візках без двигунів, ведуть велосипед, мопед чи мотоцикл, везуть санки, візок, дитячий або інвалідний візок), має право:

- на переважний перетин проїжджої частини по позначених пішохідних переходах;
- за відсутності в зоні видимості переходу чи перехрестя переходити дорогу, вулицю, залізничний переїзд під прямим кутом до краю проїжджої частини на дільниці, де вона добре проглядається в обидві сторони;
- вимагати від державних та місцевих органів влади, власників автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів створення необхідних умов для забезпечення безпеки руху.

Здобувачі освіти навчального закладу під час знаходження на вулиці за межами навчального закладу зобов'язані:

- рухатися по тротуарах, пішохідних або велосипедних доріжках, узбіччях, а в разі їх відсутності — по краю проїжджої частини автомобільної дороги чи вулиці;
- перетинати проїжджу частину автомобільної дороги, вулиці по пішохідних переходах, а в разі їх відсутності — на перехрестях по лінії тротуарів і узбіч;
- керуватися сигналами регулювальника та світлофора (переходити тільки на зелене світло для пішохода) в місцях, де дорожній рух регулюється;
- не затримуватися і не зупинятися без потреби на проїжджій частині автомобільної дороги, вулиці і залізничному переїзді;

- не переходити проїжджу частину автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, поза пішохідними переходами за наявності роздільної смуги, а також у місцях, де встановлені пішохідні чи дорожні огороження;

- стримуватися від переходу проїжджої частини при наближенні транспортного засобу з включеними проблисковим маячком та спеціальним звуковим сигналом;

- не виходити на проїжджу частину із-за нерухомого транспортного засобу або іншої перешкоди, що обмежує видимість, не переконавшись у відсутності транспортних засобів, що наближаються;

- здійснювати посадку в транспортний засіб лише зі спеціального майданчика, а в разі його відсутності — з тротуару чи узбіччя;

- здійснювати посадку і висадку лише після повного припинення руху транспортного засобу;

- не відволікати увагу водія від керування транспортним засобом (тролейбусом, автобусом, трамваем, маршрутним таксі);

- під час руху на автомобілі, бути пристебнутим поясом безпеки, а на мотоциклі в застебнутому мотошоломі.

Здобувач освіти при користуванні велосипедом без двигуна, має право:

- їздити по спеціальних велосипедних доріжках, а в разі їх відсутності — по краю проїжджої частини дороги, вулиці чи узбіччю.

Зобов'язаний:

- використовувати технічно справний та належним чином обладнаний велосипед;

- не перевозити вантажів, що заважають керувати;

- не перевозити пасажирів, за винятком дітей віком до семи років на спеціально обладнаному сидінні.

1.7. Побутовий травматизм, попередження та дії у разі нещасних випадків у побуті.

Під нещасними випадками в побуті слід розуміти не пов'язані з навчально-виховним процесом травми, у тому числі отримані внаслідок заподіяних тілесних ушкоджень іншою особою, отруєння, самогубства, опіки, обмороження, утеплення, ураження електричним струмом, блискавкою, травми, отримані внаслідок стихійного лиха, контакту з тваринами тощо, які призвели до ушкодження здоров'я потерпілих.

Факт ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку встановлює і засвідчує лікувально-профілактичний заклад. Документом, який підтверджує ушкодження здоров'я особи, є листок непрацездатності чи довідка з лікувально-профілактичного закладу. Лікувально-профілактичні заклади, до яких звернулися або були доставлені потерпілі, ведуть реєстрацію нещасних випадків в окремому журналі за встановленою формою.

Причинами нещасного випадку можуть бути: події, пов'язані з транспортом, у тому числі: вхід, вихід з транспортного засобу (автомобіля, автобуса, поїзда, метрополітену, тролейбуса, канатної дороги тощо), дорожньо-транспортні пригоди, з них наїзд або зіткнення транспортних засобів (автомобіля, мото- і велотехніки, засобів міського електротранспорту, поїздів), пов'язані з дорожньо-будівельною, сільськогосподарською технікою; події, пов'язані з використанням газу в побуті; випадкові падіння потерпілого, у тому числі: під час пересування, з висоти, в колодязі, ями, ємності; випадкова дія механічних сил, у тому числі: падіння предметів, матеріалів, породи, обвали будівель, споруд та їхніх частин; дія предметів та деталей, що рухаються, обертаються, розлітаються; ураження електричним струмом, у тому числі: у разі доторкання до лінії електропередачі та обірваних проводів, у разі перебування на електропостачальних спорудах, у разі користування побутовими електроприладами, вибухи, у тому числі: боєприпасів, вибухових матеріалів; вплив екстремальних температур (крім пожеж), що призвів до опіків, теплових ударів чи обморожень; пожежа, випадкові отруєння, у тому числі: продуктами харчування та безалкогольними напоями, алкогольними напоями, наркотичними засобами, психотропними речовинами, грибами, ліками, медикаментозними препаратами, іншими хімічними та отруйними речовинами; дія іонізуючого, радіоактивного, електромагнітного випромінювання; самогубство, самопошкодження, голодування, виснаження, утоплення, вбивство чи нанесення ушкоджень іншою особою, використання або контакт з вогнепальною

зброєю; контакти з тваринами, комахами, отруйними рослинами та іншими представниками фауни і флори; техногенне та стихійне лихо, дія сил природи.

Місцем нещасного випадку в побуті може бути: навчально-виховний заклад (ДНЗ, ЗНЗ, інтернат, коледж, інститут тощо), адміністративний будинок, лікувально-профілактичний заклад або донорський пункт, видовищний або спортивний заклад (кінотеатр, театр, стадіон, плавальний басейн, зоопарк тощо), місце організованого відпочинку (санаторій, профілакторій, будинок та база відпочинку, атракціон, парк, організований пляж, спортивний та оздоровчий табір, туристична база та база відпочинку тощо), місце для занять спортом (стадіон, спортивний зал, футбольне поле, ковзанка, кінно-спортивна база, спортивний майданчик тощо), торговельний об'єкт (ринок, магазин) або об'єкт громадського харчування (ресторан, кафе, їдальня тощо), місце неорганізованого відпочинку та туризму (ліс, річка, неорганізований пляж, гори печери тощо), місце проживання (квартира, житловий будинок, дача, домашні та господарські приміщення тощо), спеціальне місце перебування (гуртожиток, лікарня, госпіталь, дитячий будинок, будинок для

престарілих, притулок тощо), дача, садова та присадибна ділянки, город, гараж, дорога, вулиця, тротуар, стежка, сходи, транспортні засоби (автобус, трамвай, метрополітен тощо), ліфт будинку.

Одним із видів нещасних випадків у побуті є ураження електричним струмом.

Загальні правила електробезпеки:

Електробезпека — це система організаційних і технічних заходів і засобів, які забезпечують захист людей від шкідливого і небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електричної електрики.

Електротравма — це травма, викликана впливом електричного струму або електричної дуги.

Особливості електротравматизму:

- організм людини не наділений властивістю, за допомогою якої можна було б визначити наявність електроструму;
- електротравма може виникнути без безпосереднього контакту зі струмопровідниками, частинами обладнання (ураження через електричну дугу, крокову напругу тощо);
- електричний струм, проходячи через тіло людини, діє не тільки в місцях контактів і на шляху проходження через організм, а й на центральну нервову систему, що спричиняє ураження внутрішніх органів (порушення нормальної діяльності серця, зупинку дихання тощо).

Дія електричного струму на організм людини супроводжується зовнішнім ураженням тканин та органів у вигляді механічних ушкоджень, електричних знаків, електрометалізації шкіри, опіків.

Електричний струм, проходячи через організм людини, спричиняє термічну, електролітичну та біологічну дії.

Термічна дія струму виявляється в опіках окремих ділянок тіла, в нагріванні до високої температури кровоносних судин, нервів, серця, мозку, що стає причиною серйозних функціональних розладів.

Електротермічна дія струму виявляється в розкладанні органічної рідини крові, що призводить до значних порушень її фізико-хімічного складу.

Біологічна дія струму виявляється у подразненні і збудженні живої тканини організму, що супроводжується мимовільним скороченням м'язів.

Тривалість проходження струму через організм впливає на кінцевий результат ураження: чим довше проходження струму, тим більша можливість тяжкого і смертельного наслідку.

Правильне користування електроенергією виключає випадки ураження електричним струмом.

Основні вимоги, яких потрібно дотримуватись при користуванні електроенергією: захист від коротких замикань (автомати, пробкові запобіжники) у електропроводці повинен бути завжди справним. Заміна заводських запобіжників, навіть тимчасово, усілякими металевими провідниками («жучками») може стати причиною нещасного випадку чи пожежі. Основною умовою безпечного застосування електроенергії у приміщеннях є справний стан ізоляції електропроводів, електроприладів і апаратів, електричних щитків,

вимикачів, штепсельних розеток, лампових патронів і світильників, а також електрошнурів, з допомогою яких умикають в електромережу електроприлади, тому необхідно слідкувати за станом ізоляції, забезпечуючи своєчасний ремонт.

Щоб уникнути пошкодження ізоляції, забороняється: підвішувати електропровід на цвяхах, металевих і дерев'яних предметах; перекручувати проводи; закладати провід і шнури за газові і водопровідні труби, за батареї опалення; витягати за шнур вилку з розетки. У будинках, де електропроводка зроблена закритим способом під штукатуркою, забивання у довільні місця стіни цвяхів (костилів) для підвішування штор, картин та інших предметів, а також пробивання отворів може призвести до пошкодження схованої електропроводки і ураження електричним струмом. Тому всі подібні роботи треба виконувати, попередньо переконавшись у відсутності в даному місці електропроводки. Освітлювальну арматуру і електролампи небезпечно чистити від забруднення і пилуки при увімкненому вимикачі, тобто під напругою, мокрими чи вологими ганчірками. Чистку треба виконувати при вимкненому вимикачі сухою ганчіркою, стоячи на підставці, яка не проводить електро-струму. Пошкоджені вимикачі, лампові патрони, штепсельні розетки, електроприлади і апарати заборонено замінювати під напругою. Для цього прилад, апарат слід вимкнути з електромережі, а при ремонті електропроводки — викрутити запобіжник (чи вимкнути автомат). Цю роботу повинна виконувати особа, яка обізнана з правилами ремонту. При користуванні переносними приладами, електроінструментами небезпечно одночасно торкатись батареї опалення, водопровідних труб та інших заземлених металевих конструкцій, тому що при пошкодженні ізоляції електричного приладу через тіло людини, яка доторкнулась до названих металевих конструкцій, пройде небезпечний для організму струм. Небезпека ураження електричним струмом може виникнути також у таких випадках: при користуванні електроприладами із пошкодженою ізоляцією, електроплитками із відкритою спіраллю; саморобними електропечами, електроводонагрівачами, при заповненні водою електронагрівальних приладів (чайників, каструль, самоварів, тощо), вже увімкнених в електромережу; при порушенні порядку увімкнення приладу у електромережу необхідно електрошнур спочатку підключити до приладу, а потім до мережі, а не навпаки; при застосуванні оголених кінців проводу замість штепсельних вилок. Студенти, не усвідомлюючи небезпеки, доторкаються до електроприладів, увімкнених в електромережу, і часто отримують опіки й більш серйозні травми. Особливо обережним треба бути при користуванні електроенергією у вологих приміщеннях, у приміщеннях із земляною, цегляною і бетонною підлогою (підвали, ванна кімната, вбиральня та ін.), які є добрим провідником струму, бо за таких умов небезпека ураження електричним струмом збільшується. Тому в санвузлах та інших подібних приміщеннях не дозволяється встановлювати вимикачі і штепсельні розетки, користуватись увімкненими в електромережу різними електронагрівальними приладами (плитками, камінами, рефлекторами), пральними машинами і переносними світильниками, а також використовувати стаціонарні світильники без запобіжної арматури.

Пам'ятка для тих, хто опинився в небезпечній ситуації:

• оцініть рівень небезпеки. Якщо ситуація загрожує життю, часу на роздуми немає, дійте негайно;

- якщо загрози життю немає, спочатку заспокойтеся;
- якщо не впораєтесь з ситуацією, складіть план дій і виконуйте його;
- якщо потрібна допомога, зверніться до рятувальних служб, родичів, сусідів, випадкових перехожих;
- якщо допомога не надходить, не втрачайте надії, ситуація може змінитися на краще наступної миті.

Правила безпечної поведінки під час грози:

- якщо гроза застала вдома, зачиніть вікна, вимкніть з розеток електроприлади, не виходьте з дому;
- якщо гроза застала надворі, намагайтеся сховатися в найближчому приміщенні;
- якщо під час грози знаходитесь на відкритому місці, сховайтеся в яру, під кущами;
- не ховайтеся від грози під високим поодиноким деревом, високовольтною лінією електропередач, у річці;

- відкладіть на 15—20 м від себе всі металеві речі;
- якщо гроза застала в автомобілі, залишайтеся в ньому.

Правила безпечної поведінки в місцях скупчення людей:

- збираючись у місця скупчення людей, відповідно одягніться;
- на концерти, вистави, змагання краще приходити раніше;
- сідайте на місця поблизу виходу;
- після закінчення краще зачекати, поки люди вийдуть;
- у натовпі треба рухатися разом з усіма, намагаючись триматися далі від стін і дверей, до яких можуть притиснути;
- якщо впали, спробуйте підвестись, а якщо це не вдається, згрупуйтеся і захищайте голову руками;
- не ходіть на мітинги і демонстрації протесту. Для студентів там може бути особливо небезпечно.

Правила для тих, хто залишається вдома сам:

- ніколи не відчиняйте дверей незнайомим людям, навіть якщо вони представляються працівниками комунальних служб чи міліції;
- ключі від квартири треба носити з собою, надійно заховавши або залишити у сусідів, яким довіряють батьки;
- не слід розповідати нікому про цінні речі, які є вдома.

Правила безпечної поведінки на вулиці:

- виконуйте правило п'яти «Не»: не розмовляйте з незнайомцями, не сідайте у машину до незнайомців, не беріть нічого у незнайомців, не звертайте з дороги від закладу освіти до дому, не гуляйте надворі після того, як стемніло;
- надворі треба поводитися спокійно та впевнено;
- якщо пізно повертаєтеся додому, уникайте задвірків, пустирів, густих заростей. Краще, якщо батьки зустрінуть і проведуть додому;
- не виносьте із дому дорогі речі;
- пізньої пори не відходьте самі далеко від дому.

Дії у разі нещасних випадків у побуті:

- заспокоїтьесь та заспокоїти оточуючих;
- викликати «швидку допомогу» за телефоном 03;
- при можливості надати потерпілому першу (долікарську) допомогу: зупинити кровотечу, зафіксувати зламану кінцівку.

1.8. Долікарська допомога у разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо.

При нещасних випадках дуже важливо до приїзду лікаря своєчасно надати першу долікарську допомогу потерпілому. Контроль за організацією надання першої долікарської допомоги, наявністю та комплектністю

аптечок, справністю пристосувань та засобів надання першої допомоги, а також навчання учасників навчально-виховного процесу покладається на медичних працівників та адміністрацію навчального закладу.

Схема послідовності дій при наданні долікарської допомоги:

1. Вивести потерпілого з оточення, де стався нещасний випадок.
2. Вибрати потерпілому найбільш зручне положення, що забезпечує спокій.
3. Визначити вид травми (перелом, поранення, опік тощо).
4. Визначити загальний стан потерпілого, встановити, чи не порушені функції життєво важливих органів.
5. Розпочати проведення необхідних заходів:
 - зупинити кровотечу;
 - зафіксувати місце перелому;
 - вжити реанімаційних заходів (оживлення): штучне дихання, зовнішній масаж серця;
 - обробити ушкоджені частини тіла.
6. Одночасно з наданням долікарської допомоги необхідно викликати швидку допомогу або підготувати транспорт для відправки потерпілого до найближчої медичної установи.

7. Повідомити адміністрацію навчального закладу про те, що трапилось. Важливо знати обставини, за яких сталася травма, умови, які спонукали до її виникнення, та час, годину і навіть хвилини, особливо, коли потерпілий втратив свідомість.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання, та зовнішній масаж серця і викликати за телефоном 103 швидку медичну допомогу.

Надання долікарської допомоги при ураженні електричним струмом: якнайшвидше звільнити потерпілого від дії струму:

- вимкнути рубильник або викрутити запобіжник;
- вимкнути мережу живлення.

• сухою палицею відкинути від потерпілого провід, який знаходиться під напругою, відтягти потерпілого від електричних проводів, від струмопровідних частин установки. При напрузі в установках до 1000 В можна взятися за сухий одяг потерпілого, не торкаючись відкритих частин тіла. Слід користуватися гумовими рукавичками або намотати на руку шарф, прогумований плащ і т. п. Рекомендується стати на ізолюваний предмет (на суху дошку, на згорток сухого спецодягу).

У випадку судорожного обхвату потерпілим електричного проводу, який знаходиться під напругою, розгорнути руки потерпілому, відриваючи його від проводу послідовним відгинанням окремих пальців. При цьому працівник, який надає допомогу, повинен бути у діелектричних рукавицях і знаходитись на ізолюючій від землі основі.

При напрузі в електричних установках понад 1000 В рятівник повинен одягти діелектричні боти, рукавиці і діяти діелектричною штангою. Якщо потерпілий при свідомості, його кладуть у зручне положення, накривають теплим покривалом і залишають у стані спокою до прибуття лікаря.

Якщо після звільнення потерпілого від дії струму він не дихає, то потрібно негайно зробити штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця. Найбільш ефективним методом штучного дихання є «з рота в рот» або «з рота в ніс». Робиться це таким чином: стають з лівого боку від потерпілого, підкладають під його потилицю ліву руку, а правою тиснуть на його лоб. Це забезпечить вільну прохідність гортані. Під лопатки потерпілому кладуть валик зі скрученого одягу, а рот витирають від слизу. Зробивши 2—3 глибоких вдихи, особа, яка надає допомогу, вдуває через марлю або хустку повітря із свого рота в рот або ніс потерпілого. При вдуванні повітря через рот особа, яка надає допомогу, закриває пальцями ніс потерпілого; при вдуванні через ніс потерпілому закривають рот.

Після закінчення вдування повітря в рот чи ніс потерпілому дають можливість вільного видиху. Частота вдування повітря потерпілому повинна бути 12—13 разів на хвилину.

За відсутності у потерпілого дихання і пульсу йому потрібно разом зі штучним диханням робити масаж серця. Робиться це так: потерпілого кладуть на спину на підлозі, звільняють грудну клітку від одягу. Особа, яка надає допомогу, знаходиться з лівого боку від потерпілого, долонями двох рук натискає на нижню частину грудної клітки потерпілого з силою, щоб змістити її на 3—4 см. Після кожного натискування потрібно швидко забирати руки з грудної клітки, щоб дати можливість їй випростатись. У такій ситуації операції чергуються. Після 2—3 вдувань повітря роблять 4—6 натискань на грудну клітку. Для перевірки появи пульсу масаж припиняють на 2—3 секунди. Перші ознаки того, що потерпілий приходить до свідомості: поява самостійного дихання, зменшення синюватості шкіри та поява пульсу.

Констатувати смерть має право лише лікар.

Долікарська допомога при переломах, вивихах, розтягу зв'язок, суглобів, ударах: При переломах, вивихах необхідно надати потерпілому зручне положення, яке виключає рухи пошкодженої частини тіла. Це досягається шляхом накладання шини, а за її відсутності можна використати палиці, дошки, фанеру і т. д. Шина повинна бути накладена так, щоб були надійно іміобілізовані два сусідні з місцем ушкодження суглоби (вище і нижче), а якщо перелом плеча чи стегна, — то три суглоби. Накладають шину поверх одягу або кладуть під неї що-небудь м'яке — вату, шарф, рушник. Шина повинна бути накладена так, щоб центр її знаходився на рівні перелому, а кінці накладалися на сусідні суглоби по обидва боки перелому. Фіксація відкритого перелому вимагає дотримання додаткових умов. З метою

попередження забруднення рани, необхідно змастити поверхню шкіри навколо рани йодом, попередньо зупинивши кровотечу, і накласти стерильну пов'язку.

Особливо небезпечні травми хребта. У таких випадках необхідно обережно, не піднімаючи потерпілого, підсунути під його спину дошку, щит, двері тощо.

При переломі ребер необхідно міцно забинтувати груди або стягнути їх рушником під час видиху. При ушкодженні тазу обережно стягнути його широким рушником, покласти на тверді ноші, а під зігнуті і розведені колінні суглоби підкласти валик.

При переломах і вивихах ключиці у підм'язову западину кладуть вагу або інший матеріал, згинають руку в лікті під прямим кутом і прибинтовують її до тулуба. Рука нижче ліктя повинна перебувати у косинці, яку підв'язують до шиї.

При переломах і вивихах кисті та пальців рук роблять так: кисть руки з вкладеним у долоню жмутом вати, бинта (пальці зігнуті) прикладають до шини, яка повинна починатися біля середини передпліччя і закінчуватися біля кінців пальців, і перебинтовують.

При розтягу зв'язок суглобів — підняти хвору кінцівку догори, накласти холодний компрес та тісну пов'язку, створити спокій до прибуття лікаря.

При ударах забезпечити потерпілому повний спокій, накласти на місце удару холодний компрес. При ударах із синцями не слід класти примочки, місце удару змастити йодом і накласти пов'язку.

Долікарська допомога при опіках, теплових ударах: при наданні першої допомоги при опіках, теплових ударах слід швидко припинити дію високої температури. Це має особливо велике значення при займанні одягу і при опіках рідиною через одяг. У першому випадку необхідно загасити полум'я, негайно накинувши на людину, яка горить, будь-яку цупку тканину і щільно притиснувши її до тіла. Тліючий одяг знімають або обливають його водою.

При промоканні одягу гарячою водою, його також необхідно облити холодною водою або зірвати. Швидке занурення обпеченого лица у холодну воду зменшує біль і тяжкість опіку.

Місце опіків кислотами ретельно промивають струменем води протягом 10—15 хв. Обпечене місце промити 5 % розчином перманганату калію, або 10 % розчином питної соди (одна чайна ложка на склянку води). На місце опіку накладають бинт. Місце опіків їдкими лугами (каустичною содою, негашеним вапном) промивають проточною водою протягом 10—15 хв, потім слабким розчином оцтової кислоти. Місце опіків накривають марлею.

Опіки бувають трьох ступенів. При опіках першого ступеня з'являється почервоніння, припухлість шкіри. Уражені місця обробляють спиртом, прикладають примочки з розчину перманганату калію і забинтовують. При більш тяжких опіках (II і III ступенів) обпечені місця спочатку звільняють від одягу, накривають стерильним матеріалом, зверху накладають шар вати і забинтовують. Після перев'язування потерпілого направляють у лікарню. При опіках не слід розрізати пухирів, видаляти смолистих речовин, що прилипли до обпеченого місця, віддирати шматків одягу, які прилипли до рани.

При опіках очей електричною дугою роблять холодні примочки з розчину борної кислоти, потім потерпілого направляють у медичний заклад.

При появі різних ознак теплового або сонячного удару потерпілого негайно виводять на свіже повітря або в тінь, потім його кладуть, розстібають одяг, що стискує, на голову і на серце кладуть холодні компреси, дають пити у великій кількості холодну воду, у тяжких випадках потерпілого обливають холодною водою.

При припиненні дихання або його утрудненні до прибуття лікаря потерпілому роблять штучне дихання.

Долікарська допомога при обмороженні, переохолодженні: обмороження виникає при місцевій дії холоду на тіло. Холод, діючи на судини, спричиняє їх звуження, внаслідок цього відбувається недостатнє кровопостачання певної ділянки тіла, що проявляється у зблідненні шкіри. Якщо вчасно не буде надано першу допомогу, то це може спричинити відмирання тканини.

Розрізняють три ступені обмороження: I — побіління і втрата чутливості; II — почервоніння і поява «пухирів»; III — омертвіння тканин, які набувають буро-червоного кольору.

При обмороженні I ступеня слід розтерти обморожені місця тіла сухою теплою тканиною до почервоніння. При обмороженні III ступенів — накласти стерильні сухі пов'язки і забезпечити негайну доставку потерпілого у лікарню.

При легкому ступені переохолодження тіло розігрівають розтиранням, дають випити кілька склянок теплої рідини. При середньому і тяжкому ступенях — тіло енергійно розтирають вовняною тканиною до почервоніння шкіри, дають багато пити.

Надання долікарської допомоги при пораненні й кровотечі: перша допомога при пораненні та кровотечі зводиться до обережного накладання на рану індивідуального пакета. При цьому мити рану водою, змивати кров з рани забороняється.

Якщо індивідуального пакета немає, для перев'язування використовуйте чисту носову хустинку. У цьому випадку приготувану для перев'язування тканину змочіть йодом так, щоб пляма йоду трохи перебільшувала розміри рани.

При кровотечі необхідно підняти поранену кінцівку, закрити рану перев'язувальним матеріалом і притиснути ділянку біля неї на 4—5 хв, не торкаючись рани пальцем. Після цього рану треба забинтувати. Якщо кровотеча продовжується, слід вдатися до здавлювання кровоносних судин за допомогою згинання кінцівки у суглобах, притискування кровоносних судин пальцями, джгутом чи закруткою.

При накладанні джгута спочатку місце накладання обгортають м'яким матеріалом (тканиною, ватою тощо). Потім джгут розтягують і туго перетягують ним попередньо обгорнуту ділянку кінцівки доти, поки не припиниться кровотеча.

За відсутності гумової трубки або стрічки, що розтягується, для джгута застосовують інші матеріали (мотузку, ремінь, рушник тощо). У цьому випадку такий джгут зав'язують вузлом на зовнішньому боці кінцівки і використовують як закрутку. У вузол просувають важіль (паличку, металевий стержень), яким закручують закрутку до припинення кровотечі. Через 1 годину після накладання джгута його попускають на 5—10 хв, щоб не виникла небезпека омертвіння знекровленої кінцівки. При пораненні великих судин ший і верхньої частини грудної клітки джгут не накладається. Кровотеча зупиняється при натисканні пальцем на поранену судину у самому місці поранення; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Долікарська допомога при отруєнні: причиною отруєння є проникнення в організм людини різних токсичних речовин. Захворювання починається через 2—3 год, інколи через 20—26 год.

Причиною отруєння оксидом вуглецю (II) є вдихання чадного газу, продуктів горіння, диму. Потерпілому необхідно забезпечити приплив свіжого повітря. Якщо є можливість, — дати подихати киснем. Звільнити потерпілого від одягу, який утруднює дихання, дати понюхати нашатирний спирт. На голову і груди покласти холодний компрес. У разі припинення дихання необхідно робити штучне дихання.

При отруєнні кислотою, якщо нема симптомів, що свідчать про прорив стравоходу або шлунка, потерпілому слід напоїти розчином питної соди, водою. Про отруєнні лугом потерпілого поють оцтовою водою, лимонним соком. За наявності підозри на прорив (нестерпний біль за грудною кліткою або в ділянці шлунка) потерпілому не слід нічого давати пити, а негайно транспортувати у лікарню.

При харчовому отруєнні потерпілому кілька разів промивають шлунок (примушують випити 1,5—2 л води, а потім викликають блювання подразненням кореня язика) до появи чистих промивних вод. Можна дати 8—10 таблеток активованого вугілля. Потім дають багато чаю, але не їжу. Якщо після отруєння пройшло 1—2 год, і отрута надходить вже із шлунку до кишечника, то викликати блювання даремно. У такому випадку необхідно дати потерпілому проносне (2 столові ложки солі на 1 склянку води). Для зменшення всмоктування отрути слизовою оболонкою шлунково-кишкового тракту потерпілому можна дати розведені крохмаль або молоко.

Щоб запобігти зупинці дихання і кровообігу, необхідне постійне спостереження за потерпілим.

Як діяти при харчовому отруєнні:

- за перших ознак харчового отруєння треба звернутися до лікаря або викликати швидку допомогу;

- якщо є підозра, що отруєння спричинили гриби, негайно викликати швидку допомогу — кожна хвилина дорога;

- до прибуття лікарів бажано промити шлунок, а потім випити води або несолодкого чаю.

Долікарська допомога при ураженні хімічними речовинами:

- якщо хімічна речовина рідка, її треба негайно змити проточною водою протягом 15—30 хв;

- якщо хімічна речовина потрапила в очі, слід промивати їх холодною водою протягом 15—30 хв. Око треба розплющити, а струмінь води спрямовувати до його внутрішнього куточка;

- якщо речовина суха, її треба струсити чи зняти сухою ганчіркою (і ніколи не здувати, щоб порошок не потрапив в очі);

- тільки після цього уражене місце промивають водою;

- дію деяких хімічних речовин можна знешкодити. Місце, обпечене оцтовою есенцією, можна обробити мильною водою чи слабким розчином харчової соди (1 чайна ложка на склянку води). А якщо опік спричинено засобом для чищення каналізаційних труб, знадобиться розчин лимонної кислоти (1/2 чайної ложки на склянку води) чи розведений наполовину харчовий оцет;

- діти і люди похилого віку потребують негайної госпіталізації навіть при незначному ураженні хімічними речовинами;

- за перших ознак отруєння слід викликати швидку допомогу;

- до лікарні треба взяти посуд та етикетку від хімічної речовини, яка викликала отруєння.

Розроблено:

Заступник директора
з виховної роботи

З.АНОСОВА

Погоджено:

Інженер з охорони праці

І.ГАБУРА